

Bakos Tamás¹

A MOZGÁSAKADÁLYOZÓ TEVÉKENYSÉG HATÁSA AZ ILLEGÁLIS MIGRÁCIÓ ÚTVONALAINAK VÁLTOZÁSAIRA

(THE IMPACT OF COUNTERMOBILITY ON THE CHANGE OF ILLEGAL MIGRATION ROUTES)

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (UNHCR) adatai alapján 2013-ban világszerte radikálisan megnőtt a menedékkérők száma. Míg 2012-13 között a menedékkérők száma 900.000 fő alatt maradt, 2014-re elérte a rekordnak számító 1.635.288 főt. Hamar világossá vált, hogy a nagy létszámban, tervezetten egy irányban mozgó tömegek kezelésére az eddig használatos migrációkezelési eszközök, határellenőrzési, regisztrációs eljárások nem alkalmasak. A migrációs válság okainak, a hosszútávú megoldások lehetőségeinek vizsgálata bár megkezdődött, de emellett szükség volt a már úton lévő, nagyszámú embertömegek gyors, hatékony kezelésére is. Ennek a feladatnak egy igen fontos eleme a nem ellenőrzött mozgások akadályozása, az ellenőrzött mozgási útvonalak kialakítása, kikényszerítése.

Kulcsszavak: mozgásakadályozás, migráció, migrációs válság

Based on the UNHCR's data, the number of asylum seekers has radically increased worldwide in 2013. In 2012, the number of asylum seekers was 900,000, reaching 1,635,288 by the end of 2014. It soon became clear that the handling of masses moving in one direction is not suitable with current migration management tools. The causes of the migration crisis and the investigation of the solutions had begun. In addition, it was necessary to effectively handle people on the road. An important element of this task is obstructing uncontrolled movements and the development of controlled motion paths.

Keywords: counter-mobility, migration management, migration crisis

BEVEZETÉS

Az otthonukból menekülni kényszerülők, akik más országokban próbálnak menedéket kérni, utoljára az 1990-es évek elején, a délszláv válság idején jelentek meg ilyen magas számban. A délszláv háború elől menekülő csoportok kezelése előre kialakított jogi, szociális, egészségügyi eljárásokkal zajlott. [1] A hazánkba érkező menekültek személyazonosságuk igazolása mellett minden szükséges támogatást megkaptak ahhoz, hogy megvárhassák a háború végét és dönthessenek a letelepedésről, a hazautazásról, vagy a továbbutazásról.

A 2010-től kiélesedő közel-keleti fegyveres konfliktusok miatt több millióan kényszerültek és kényszerülnek napjainkban is elhagyni otthonukat. A nagyszámú közel-keleti menekültek európai célországot választva indultak el és hozzájuk csatlakozott nagyszámú afrikai országból indult menekült csoport, valamint rengeteg olyan ember, akik nem háború elől menekülve, hanem a jobb megélhetés reményében, gazdasági okokból indultak útnak. [2]

¹ Tanársegéd, NKE HHK Műveleti Támogató tanszék, bakos.tamas@uni-nke.hu ORCID: 0000-0003-3104-6901

Az óriási létszám kezelését szinte lehetetlenné teszi a személyi azonosító okmányok hiánya, illetve, nagyon nehéz azonosíthatósága, valamint az a tény, hogy az Európába érkező emberek és az itt élők – többek között a nagy kulturális eltérések miatt – nem bíznak egymásban.

A nagyszámú, ellenőrizetlen mozgások mind egészségügyi, bűnügyi, mind országvédelmi szempontból veszélyesek, így a legelső feladatok között szerepelt a migrációs útvonalak ellenőrzött kialakítása, melynek alapvető eszköze a mozgásakadályozás. Az országhatárok fizikai lezárása, a regisztrációs, egészségügyi, szociális ellátási pontok létrehozása elméletben mind az európai országok, mind az úton lévők érdekeit kellene, hogy szolgálja.

MENEKÜLT, BEVÁNDORLÓ VAGY MIGRÁNS?

A médiában folyamatosan, de néha a szakmai anyagokban is keverednek a migrációs válsággal kapcsolatos kifejezések, fogalmak. A *bevándorló*, *menekült*, *migráns* kifejezések háttértartalma híradásonként, megjelenítő csatornánként – írott, hang vagy képi média – változik vagy a fogalmak eleve szinonimaként jelennek meg, és csak a szöveggörnyezetből derülhet ki, hogy milyen eseményhez, személyekhez köthető. Ezen fogalmak mellé gyakran teszik az *illegális* vagy *gazdasági*, *megélhetési* jelzőket, mellyel végképp el lehet mosni a fogalmak jelentését. [3]

Talán a legérthetőbb kifejezés közülük a *menekült* vagy *menedékkérő* kifejezés, hiszen jelentésében is benne van, hogy olyan emberekről van szó, akik nem önszántukból, hanem háború, katasztrófa, vagy politikai, vallási okokból kényszerülnek elhagyni otthonukat. Ők a körülmények miatt és nem a jobb élet reményében hagyják el hazájukat.

A *bevándorló* fogalma már egy kicsit nehezebben megfogható, legalábbis napjainkban. A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete által szerkesztett Magyar Nyelv Értelmező Szótára szerint egyszerű a meghatározás: olyan külföldi személy, aki valamely országba beköltözik, hogy ott letelepedjék. Így a *gazdasági bevándorló* fogalma is egyértelműbbé tehető, vagyis olyan személyről lehet szó, aki a jobb élet, előnyösebb gazdasági helyzet reményében költözik el más országba. Viszont az *illegális bevándorló* kifejezés már nem értelmezhető, hiszen egy személy csak abban az esetben lehet bevándorló, ha letelepedett, vagyis minden feltételt teljesített a szabályos és jogos, hosszú távú tartózkodáshoz egy országban. Így nem lehet illegális. Az *illegális bevándorló* kifejezés pontatlan, pejoratív, éppen ezért kerülendő. [3]

A *migráció* eredeti latin jelentése *költözés*, az Idegen Szavak és Kifejezések Szótára szerinti megfogalmazás [4]:

„a lakosság lakóhely változtatása egy országon belül v. áttelepülése egyik országból a másikba”²

A Magyar Tudományos Akadémia Migrációs Munkacsoportjának meghatározása szerint:

Migráns: Olyan személyekre vonatkozó gyűjtőfogalom, akik hosszabb (általában három hónapot meghaladó) tartózkodás céljával érkeznek külföldről egy adott országba. A

² Bakos Ferenc: Idegen Szavak és Kifejezések Szótára, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1978.

statisztikai rendszerek vagy állampolgárság szerint (külföldiek) vagy születési hely szerint (külföldön születettek) tartják nyilván a migránsokat.

Az angol nyelvű szótárak a *migrant* szóra a következő definíciót adják:

„*a person who moves from one place to another in order to find work or better living conditions*” – Oxford

„*a person that travels to a different country or place, often in order to find work*” – Cambridge

A *migráns* meghatározásában a magyar terminológia tágabb értelmezést ad, hiszen a menedékkérőket és menekülteket a migránsok egy speciális alcsoportjaként tekinti. Az angol nyelvű meghatározások már külön kiemelik, hogy gazdasági céllal érkezők, tehát önszántukból, saját akaratukból utazó és letelepedést kérő emberekről van szó.

A migráció alaptéziseit kutató szakirodalom még tágabban értelmezi a migráció fogalmát és azt is vizsgálja, hogy mely emberi mozgás vonható be a fogalmi körbe. Hiszen a nagy volumenű népességmozgások államokat hozott létre vagy törölt el.

Jelen cikkemben – az egyértelműség kedvéért – a *migráns* kifejezést azon emberekre értem, akik önszántukból döntöttek a más országba való elvándorlás mellett, a *menekült* vagy *menedékkérő* kifejezést pedig a háborús körülmények miatt vándorlásra kényszerült emberekre használom.

Fontos kiemelni, hogy az *illegális határátlépő* fogalma nem a vándorlás, költözés oka, eredete, hanem az ország területén tartózkodó személy jogi státuszára vonatkozik, vagyis ha valaki megfelelő tartózkodási engedély hiányában lép az ország területére. [2]

A 2015-ÖS MIGRÁCIÓS VÁLSÁG OKAI

A statisztikai adatok alapján megállapítható, hogy a föld teljes népességére vonatkoztatott migráció az elmúlt 30 évben folyamatosan nőtt. Az ENSZ jelenleg ~250 millió embert tart számon, akik hazájukat tartósan hagyták el. A migrációt kiváltó okok – az életkörülmények, jövedelmek és emberi jogok közötti különbségek – alapvetően nem változtak. A növekedés oka a globális információáramlás felgyorsulása, a kommunikációs és közlekedési lehetőségek világméretű fejlődése, bővülése és ezzel együtt az a lehetőség, hogy az előbbieken említett kiváltó okokat az emberek könnyebben megismerhetik. Fontos megjegyezni viszont, hogy az elmúlt években megemelkedett a hazájukat elhagyó emberek között a menekültek aránya. [1]

A bipoláris világrend megszűnésével megnőtt a kisebb, helyi konfliktusok, válságok száma, melyek alap okot adnak a menekültek nagyobb számú megjelenésének. Ezek a helyi fegyveres konfliktusok, a nagyobb hatalmak kisebb befolyása miatt időben is elhúzódik, egy-egy régió belül szinte állandósulni látszik, mely még több embert kényszerít menekülésre. Kiemelt példát mutat erre a szír, illetve a líbiai háború, ahol a hatalmi viszonyok rendezetlensége, a harcok nagy területi kiterjedése és időben történő elhúzódása miatt a népesség több mint 50 %-a vált menekültté. Ez csak a szíriai 21 milliós népességből közel 12.5 millió embert jelent. [1]

2011 előtt Líbia komoly feltartóztató erővel bírt az afrikai országokból érkező migránsok és menekültek előtt, de a Kadhafi-rendszer bukásával, tartósan stabil kormány hiányában ezt már

nem képes ellátni. Így Líbia irányából nem csak a líbiai háború elől menekülőkkal, hanem Afrika felől érkezőkkel is számolni kell.

A belső menekülteken kívül, akik hazájukat nem hagyják el, így is eléri a több millió főt azok száma, akik a háború, vagy extrém gazdasági válság következményei miatt a környező országokban keresnek menedéket. Ezek az országok, ahol létüket már nem fenyegeti közvetlen veszély, Törökország, Libanon, Jordánia. Fontos viszont, hogy ezen országoknak milyen menekültügyi rendszerük működik, milyen a menekültek, migránsok ellátásának lehetősége, színvonala – vagyis milyen az adott ország megtartóképesége. Törökországban 2016-ban több mint 3 millió regisztrált menedékkérő volt, akiknek mindössze 9%-át tudták elhelyezni a kialakított 25 ideiglenes menedékközpontban. A túlszűfolt menedékközpontok sem tudtak megfelelő életkörülményeket teremteni, így sokan a menedékközpontokat elhagyva az egyébként is férőhely nélkül maradt csoportokhoz csatlakoztak, akik túlnyomó része a határ menti tartományokban és a nagyvárosokban koncentrálódtak. [5]

Hasonlóan nehéz a helyzet Libanonban, ahol a világon a legmagasabb az egy főre jutó menedékkérők száma, az ország népességének több mint 30 %-a. A libanoni kormánynak a menekültek minimális ellátásán kívül nincs másra forrása, így ideiglenes sátraktáborokban vagy elhagyott épületekben tudják az elhelyezést biztosítani. Libanon már 2014 óta nem képes több menekültet befogadni és a befogadott menekültek ellátása is nehézségekbe ütközik. Így 2014 végén a határokat lezárta a menekültek előtt és az addig érkezettek maradását is komoly korlátozások közé szorította³.

Jordániában a menekültek közel 80 %-a menekülttáborokon kívül van elhelyezve, munkát nem vállalhatnak, az oktatásuk nem megoldott, így nagyrészt segélyekből kell a saját ellátásukat fedezniük.

Irakban a menekültek 40 % él menekülttáborokban, míg a fennmaradó 60 % nagyvárosokban lett elhelyezve. Az itt élők életkörülményei jobban ugyan, mint az előzőekben leírt országokban, de megélhetésüket az iraki gazdasági válság nehezíti.

A háború sújtotta övezeteket környező befogadó országoknak a menekültek ellátásához szükséges forrásoknak átlagban 30 %-a áll rendelkezésükre. [5]

Előzőekből jól látható, hogy a nehéz anyagi helyzet, a menedékkérők nagy száma és az elhúzódó konfliktusok mind a befogadó országok megtartóképeségét rontják.

A szakirodalom és a 2015-ös migrációs válságot vizsgáló szakértők szerint a válság egyik fő kiváltó oka az egyébként sem magas és folyamatosan csökkenő megtartóképeség. Az európai országokba való bejutás hivatalos módja nehézkes, vagy szinte lehetetlen, ezért egyre többen keresik az embercsempészek segítségét. Az Europol⁴ adatai szerint a 2015-ben nagyszámban megindult csoportok mintegy 90 %-a fizetett 3-6 ezer dollárt embercsempész csoportoknak, mely bűnözői szervezetekben résztvevők száma mára meghaladhatja a több 10 ezer főt is. Ettől függetlenül az embercsempész hálózatok – néhány média kijelentéssel ellentétben – nem okai a migrációs válságnak, inkább kihasználói az eseményeknek.

³ UNHCR menekült státusz regisztráció; szállásadói nyilatkozat; 200 dollár éves díj befizetése; nyilatkozat arról, hogy nem vállal munkát Libanonban.

⁴ European Union Agency for Law Enforcement Cooperation – Európai Unió bűnüldöző ügynöksége

Szót kell ejteni a háborús övezetekből az európai országok felé vezető útvonalakba eső azon országokról is, melyek egyike sem végcélja a menekült és migráns csoportoknak és nem felkészültek sem saját határaik ilyen jellegű védelmére, sem ekkora embertömeg megfelelő ellátására, kezelésére. Ezek az úgynevezett tranzitországok nem rendelkeznek hatékony menekültügyi rendszerrel, de nem is állt szándékukban ilyen rendszert kiépíteni vagy üzemeltetni. Mivel a migráns és menekült csoportok legnagyobb részt átmeneti, az útvonalukba eső országoknak tekintik őket, ezért ezen országok törekvése eleve az volt, hogy minél hamarabb átkeljenek a területükön. Ennek érdekében a tranzitországok a migrációs válság kialakulásának elején óriási számban, külön buszokkal, vonatokkal utaztatták a határukhoz érkező embereket. Az Európai Unió nyomására – és támogatásával – 2015 második felétől felhagytak ezzel a gyakorlattal és ígéretet tettek határaik hatékonyabb védelmére, az embercsempészzel szembeni fokozottabb fellépésre, a menekültek rendezettebb ellátására. [6]

MIGRÁCIÓS ÚTVONALAK

2015-ben a menekültek és migránsok több útvonalon érkeztek Európa területére, melyek közül 3 főbb útvonal volt igazán leterhelve.

Az első nagyobb nyomás a *közép-mediterrán útvonalat* érintette (1. ábra), melyen kisebb nagyobb hajókkal, csónakokkal közel 154 ezer menekült érkezett az olasz és máltai partokhoz, melyek nagyon nagy része afrikai országokból indult. A nagyszámú menekült legtöbbször Líbiából, Tunéziából, Egyiptomból az embercsempészek segítségével jutott el a határig. Líbia instabil helyzete miatt csökkent ezen az útvonalon érkezők száma, de a mai napig nem szűnt meg. Afrika egyes térségeiből még érkeznek menekültek ezen az útvonalon is. [7]

2015 második felére a *kelet-mediterrán útvonalra* (2. ábra) helyeződött át a nyomás, pár hónap alatt majdnem 900 ezer ember kelt át Törökországból Görögországba. Ezeknek az embereknek több mint fele (54%) a szír háború elől menekült, de nagyobb részt tettek ki az afgán (24%) és pakisztáni (11%) menekültek is. 2015-ben ezen az akkor még kevésbé akadályozott útvonalon indulók nem vették igénybe az embercsempész hálózatokat. [8]

1. ábra Közép-mediterrán útvonal⁵

2. ábra Kelet-mediterrán útvonal⁶

3. ábra Nyugat-balkáni útvonal⁷
2015. szeptemberéig

4. ábra Nyugat-balkáni útvonal⁸
2015. szeptemberétől

⁵ <https://www.hirado.hu/2017/09/16/igy-tortek-at-europan-a-bevadorlok-migracios-utvonalak-az-invazio-alatt/> (letöltés ideje: 2018.03.23.)

⁶ <https://www.hirado.hu/2017/09/16/igy-tortek-at-europan-a-bevadorlok-migracios-utvonalak-az-invazio-alatt/> (letöltés ideje: 2018.03.23.)

⁷ <https://www.hirado.hu/2017/09/16/igy-tortek-at-europan-a-bevadorlok-migracios-utvonalak-az-invazio-alatt/> (letöltés ideje: 2018.03.23.)

⁸ <https://www.hirado.hu/2017/09/16/igy-tortek-at-europan-a-bevadorlok-migracios-utvonalak-az-invazio-alatt/> (letöltés ideje: 2018.03.23.)

A 2009-10-es vízumliberalizáció folytán Macedónia, Montenegró, Szerbia, Albánia és Bosznia-Hercegovina állampolgárai vízum igénylése nélkül léphetnek be az Európai Unió és a társult schengeni országok területére. Ennek eredménye képen már 2014-ig elérte a 100 ezret az említett öt országból érkezők által benyújtott menedékkérelmek száma. Ezt követően 2015 első felében nagy számban indultak koszovóiak a *nyugat-balkáni útvonalon* (3. ábra) nyugat-Európa felé, de számuk az év felére és a következő hónapokban erősen csökkent [9].

Viszont egyre több szír és más állampolgárságú⁹ menekült választotta ezt az útvonalat Görögország felől. 2015-ben ezen az útvonalon közel 2,1 millió¹⁰ ember lépett be Európába, ezen belül 765 ezer ember Magyarországon keresztül. Miután Magyarország szigorította bevándorlási törvényeit, megerősítette a határ védelmét és kiépítette 2015 szeptemberére kiépítette az Ideiglenes Biztonsági Határzárát a magyar-szerb határszakaszon, a menekültek és migránsok útvonala Szerbiából Horvátországon és Szlovénián keresztül vezetett (4. ábra).

A három nagyobb leterheltségű útvonalon kívül kialakultak még egyéb útvonalak Európa irányába, a Kanári-szigetek felé (nyugat-afrikai útvonal), Spanyolország felé (nyugat-mediterrán útvonal), illetve Románia, Ukrajna, Szlovákia, Lengyelország (keleti útvonalak) felé, de az innen érkezők száma összességében sem haladta meg a 10 ezer főt.

AZ ORSZÁGHATÁR ELLENŐRZÉSE ÉS VÉDELME

Magyarország határai ellenőrzésének és védelmének speciális helyzetét az adja, hogy az ország határainak egyes elemei között szerepel Európai Unió belső országhatár, schengeni térség belső országhatár, illetve a schengeni térség külső határa is. Ezen határszakaszok kezelésére eltérő szabályok vonatkoznak, így a védelmi lehetőségek is eltérőek.

Az államhatárok őrzésének alapfogalma a megnövekedett migrációs nyomás hatására sem változott, vagyis „*határőrizet: a határok őrzete a határátkelőhelyek között, valamint a határátkelőhelyeknek a hivatalos nyitvatartási időn túli őrzete, a határforgalom-ellenőrzés megkerülésének megakadályozása érdekében*”¹¹, viszont a végrehajtás módján, az őrzés-védelemben felhasznált eszközökben jelentős változtatásokat, fejlesztéseket kellett alkalmazni, a meghatározásban szereplő cél elérése érdekében.

A határ őrzés-védelme egy folyamatos, több tényezős tevékenység kell, hogy legyen, melynek célja a jogellenes határátlépések megakadályozása. Ezt el lehet érni a tiltott határátlépést elkövető személyek elfogásával, de a határátlépések megakadályozásával vagy megelőzésével is. Ebből következik, hogy az országhatár ellenőrzésének és védelmének eredményessége nem mérhető egyszerű számszaki adatok alapján, sőt a magyarországi határőrizetre, mint az integrált határigazgatás európai uniós rendszerének egy elemére kell tekinteni. [10] Az Európai Unió Tanácsa ki is emeli, hogy az átfogó európai határigazgatási modell fontos eszköz a tagállamok belső biztonságának biztosításában, különösen az illegális bevándorlás, és az ehhez kapcsolódó

⁹ Ezen az útvonalon érkezők 73%-ának nem lehetett megállapítani az állampolgárságát

¹⁰ Biztonságpolitika és migráció - Különös tekintettel a nyugat-balkáni migrációs útvonalra

¹¹ Az Európai Parlament és a Tanács 562/2006/EK rendelete (2006. március 15.) a személyek határátlépésére irányadó szabályok közösségi kódexének (Schengeni határ-ellenőrzési kódex) létrehozásáról.

bűncselekmények, valamint az egyéb, határon átnyúló bűncselekmények megelőzésében és felderítésében.¹²

Annak érdekében, hogy lássuk a magyar határszakaszok védelmének helyét, tekintsük át az Integrált Határigazgatás öt dimenzióját [11]:

1. Határellenőrzés. Határforgalom ellenőrzés és határőrizet, mely magába foglalja a vonatkozó kockázatelemzést és a bűnügyi hírszerzést is.
2. A határokon átnyúló bűncselekmények felderítése és kivizsgálása, együttműködésben az illetékes bűnüldöző hatóságokkal.
3. Négylépcsős beléptetési-ellenőrzési modell, melynek lépcsői:
 - a. harmadik országban hozott intézkedések és az országok közötti szoros kapcsolattartás;
 - b. szoros együttműködés a szomszédos országokkal;
 - c. határellenőrzés, melynek lényege az uniós külső határt a határátkelőhelyeken átlépő valamennyi személy ellenőrzése és a határátkelőhelyek közötti terepszakaszok hatékony őrzése;
 - d. szabad mozgás térségében végrehajtott ellenőrzési intézkedések.
4. A határigazgatásban résztvevő hatóságok közötti együttműködés.
5. A tagállamok és az intézmények, valamint a Schengeni Közösség és az Európai Unió szervei által végzett tevékenységek koordinációja és összehangoltsága.

Előbbiekből látható, hogy Magyarország déli határainak őrzés-védelme nem csak egy kis része az Európai Unió határrendészeti és védelmi feladatainak, hanem kiemelten fontos eleme.

Az Európai Unió a kijelölt határátkelőhelyeken történő határforgalom ellenőrzés végrehajtását részletesen szabályozza, viszont a határok őrzés-védelmének végrehajtásában a tagállamok szabad kezet kapnak. Alapkövetelmény az Európai Unió biztonságának szavatolása, de az alkalmazott létszám, módszerek vagy technikai eszközök – kockázatelemzésen alapuló – meghatározása az adott tagország saját feladata.

Magyarországon ez a feladat a rendőrségen belül a határrendészeti szolgálati ág hatáskörébe tartozik. Helyi szinten a határrendészeti kirendeltségek, illetve a határszakasszal és határterülettel rendelkező megyei rendőrkapitányságok feladata a határőrizet megszervezése és végrehajtása.

A megnövekedett illegális határátlépések megakadályozása és a tiltott határátlépést elkövetők elfogása érdekében Magyarországon egy többlépcsős és több vonalas határőrizeti rendszer kiépítése vált szükségessé.

Az első lépcső egy kétvonalas határőrizet kiépítése, melyben az első vonal az államhatártól számított pár kilométeres „zöldhatár” sávja, a második vonal pedig az első vonaltól számított 20 kilométeres sáv területe. Ezen két sávra osztott területen a folyamatos felderítés adatai

¹² A külső határellenőrzésre, kiutasításra és visszafogadásra vonatkozó európai uniós schengeni katalógus frissített változata. Az EURÓPAI UNIÓ TANÁCSA. Brüsszel, 2009. március 19. 7864/09.

alapján módosított, pontosított járőrözés módszerével, a legkülönbözőbb technikai eszközök alkalmazásával kell a határ őrzés-védelmét megvalósítani. A második lépcsőben a külső schengeni határszakasszal rendelkező megyei rendőrségi szervek feladata a területük mélységében történő felderítés, ellenőrzés és esetleges elfogások végrehajtása.

Harmadik lépcső a Magyarországon áthaladó migrációs útvonalak ellenőrzése, melyhez országos hatáskörrel rendelkező rendőrségi szervezetre van szükség. Illetve azok a megyei jogkörrel rendelkező rendőri szervek is ennek a lépcsőnek a végrehajtásában vesznek részt, amelyek nem rendelkeznek schengeni határszakasszal.

Mindhárom lépcsőben végrehajtott feladat hatékonyságának alapja a résztvevők folyamatos együttműködése, a felderítési és végrehajtsági adatok állandó megosztása.

A rendszer hatékonyságát és a követelményeknek megfelelő működését mutathatja, ha a schengeni határtól mért távolsággal egyenes arányban csökken az elfogott illegális határátlépők száma. A mélységben történő elfogások vizsgálatával, a vizsgálatok eredményeinek felhasználásával az első lépcső védelmi szintje javítható, melynek célja, hogy minél kevesebb legyen a mélységben történő elfogások száma.

A MAGYAR HONVÉDSÉG FELADATAI

Az előzőekben bemutatott első lépcső államhatár melletti vonalának hatékonysága egyértelműen és nagymértékben javítható mozgásakadályozó eszközök kiépítésével. Ennek érdekében 2015. június 17-én a kormány a zöldhatár lezárásáról döntött. A migrációs útvonalak felderítése és a szomszédos országokkal történt egyeztetések alapján kiadták a 1401/2015. (VI.17.) Korm. határozatot, mely szerint „*körülbelül 175 km hosszúságban 4 méter magas határőrizeti célú ideiglenes kerítés*” kiépítését kell előkészíteni.[12]

A tényleges előkészítési és kivitelezési feladatok végrehajtása érdekében szükséges volt megteremteni annak jogi feltételeit, közérdekű használati jogot adni a schengeni külső határra, a magyar állam részére. Ehhez az Országgyűlés 2015. július 6-án módosította az államhatárról szóló törvényt, mely szerint: „*Magyarország területének a Közösségi Kódex 2. cikk 2. pontjának megfelelő külső határ szerinti határvonaltól, illetve a határjeltől számított 10 méteres sávja az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmények építése, telepítése és üzemeltetése, valamint a honvédelmi, nemzetbiztonsági, katasztrófavédelmi, határőrizeti, menekültügyi és idegenrendészeti feladatok ellátása céljából e törvény szerint igénybe vehető.*”¹³

Az államhatár védelmének szigorítása, a rövid határidős, nagy személyi és technikai kapacitást igénylő kivitelezési és őrzésvédelmi feladatok végrehajtása szükségessé tette a Magyar Honvédség bevonását.

A Magyar Honvédség tömeges bevándorlás okozta válsághelyzettel összefüggő feladatait jogi és munkaszervezés tekintetében is két részre kellett osztani. Az 1401/2015. Korm. határozatban szereplő kerítés, vagy a 2015. évi CXXVII. törvényben már Ideiglenes Biztonsági Határzárként

¹³ 2015. évi CXXVII. törvény az ideiglenes biztonsági határzár létesítésével, valamint a migrációval összefüggő törvények módosításáról.

megnevezett létesítmény¹⁴ tervezésével, előkészítésével és kivitelezésével kapcsolatos feladatok végrehajtásának jogi akadálya már nem volt, hiszen a honvédelmi törvény¹⁵ 36. § (2) bekezdés b) pontja szerint a Magyar Honvédség fegyverhasználati jog nélkül elláthat „*katonai szakértelmet és speciális eszközöket igénylő feladatokat*”.

A zöldhatár élőrös őrzés-védelmében való részvétel viszont már nem volt ilyen egyszerű. Az országgyűlés felhatalmazására és a honvédelmi törvény módosítására volt szükség ahhoz, hogy a fegyverhasználati joggal ellátott feladatok közé bekerülhessen ez az új feladat.

A 2015. évi CXLII. törvény¹⁶ vezette be a honvédelmi törvénybe – több kapcsolódó módosítással együtt – a következő pontot:

„h) a menedékjogról szóló törvény szerinti tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet idején közreműködés az államhatár őrzésében, az államhatár rendjét közvetlenül veszélyeztető konfliktushelyzet és a tömeges méretű migráció kezeléséhez szükséges intézkedések végrehajtásában, valamint az államhatár rendje ellen irányuló erőszakos cselekmények elhárításában.”

Fontos megjegyeznünk, hogy ezzel a törvénymódosítással a honvédelmi erők belbiztonsági feladatra is igénybe vehetőek lettek, de alkalmazásukhoz még több törvényt és rendeletet kellett módosítani, illetve a feladatokhoz kapcsolódóan kidolgozni és kiadni. Ezekkel együtt a Magyar Honvédség a mai napig szigorúan közreműködőként vesz részt a migrációs válság kezelésében, annak elismerésével, hogy a feladat belügyi, elsősorban rendőrségi alapfeladat.

A feladatban résztvevő honvédek és rendőrök együttműködését részletesen szabályozza a Magyar Honvédségnek a rendőrségi feladatok ellátásában történő közreműködés rendjéről szóló 25/2015. (IX.14.) BM-HM együttes utasítás. Ezen feladatok nem csak a járőrözésben merülnek ki, sok közös feladat van a tranzitónák őrzés-védelmében, kölcsönös logisztikai, egészségügyi támogatásban, lakossági tájékoztatásban, menekültek regisztrálásában és egyéb szaktanácsadásban is.

AZ IDEIGLENES BIZTONSÁGI HATÁRZÁR - IBH

A katonai szakterületen a mozgásakadályozásnak a legfőbb műszaki eszközei az akadályok, záruk, műszaki záruk. A katonai műszaki szakterület mozgásakadályozással kapcsolatos feladatairól szóló szabályzatai az elmúlt 60-70 év alatt több ízben adtak meghatározást az akadályok, záruk, műszaki záruk fogalmára. Valamely pontjában szinte mindegyik eltérően fogalmaz, de az elveiket figyelembe véve jól meg lehet határozni a különböző fogalmakat. [13]

A szakirodalom szerint az akadály lehet természetes vagy mesterséges tárgy, alakzat, képződmény, építmény, melyeket nem katonai célból hoztak létre, de a katonai feladatok tervezésekor, végrehajtásakor mindenképpen számolni kell vele.

¹⁴ Ideiglenes Biztonsági Határzár – IBH. A rövidítés gyakran használatos szakmai anyagokban.

¹⁵ 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről

¹⁶ 2015. évi CXLII. törvény egyes törvények Magyarország államhatárának hatékonyabb védelmével és a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról

Az akadály fogalmára építve könnyen meg lehet határozni a záruk fogalmát. Az akadály és a zár közti alapvető különbség az, hogy a zárat kifejezetten katonai célzattal telepítik, hozzák létre, azzal a céllal, hogy a katonai feladatok végrehajtása során hatással legyenek a résztvevő csapatokra és tevékenységükre, azaz gátolják a nem szövetséges vagy baráti tevékenységet és támogassák a saját erőket.

A műszaki záruk fogalmi meghatározása már egyenesen következik a záruk fogalmából, mintegy kiegészítve, konkrétabb megfogalmazással pontosítva a létrehozás célját, illetve kiemelve, hogy kifejezetten katonai, harci alkalmazásra hozzák őket létre:

„műszaki zár alatt értjük azokat a műszaki harcanyagokat, eszközöket és építményeket, amelyeket katonai céllal hozunk létre, illetve helyezünk el a terepen, hogy azok hatását kihasználva az ellenséget pusztítsuk, tevékenységét időlegesen megállítsuk, eltereljük vagy lassítsuk, ezáltal saját csapataink számára megkönnyítsük az ellenség erőinek, eszközeinek megsemmisítését vagy időt biztosítsunk más feladatok végrehajtásához.”

A műszaki záruk két nagy csoportra lehet osztani, az egyik az un. robbanó műszaki záruk csoportja, melyek részét képező aknák, robbanó eszközök a mozgás akadályozásán túl sérülést is okoznak.

Másik nagy csoport a nem robbanó záruk csoportja. A nem robbanó záruk is több kategóriába sorolhatóak, úgy, mint a földzárak, vízzárak, elektromos záruk, torlaszok vagy a drótzárak [13]. A drótzárak kategóriáján belül ugyancsak több típust különböztethetünk meg, mint például a vízszintesen elhelyezett buktató drótháló, illetve az egy vagy több soros – függőlegesen állított – drótkerítés. A drótkerítés kiépítése után nem telepíthető vissza, csak bontással lehet eltávolítani, ezért ezt helyhez kötött drótzárnak nevezzük. A katonai használatban létezik hordozható, gyorsan telepíthető drótakadály is az un. GYODA¹⁷ (5. ábra). Egyéb megnevezései a NATO-drót vagy pengésdrót, ebben az írásban a továbbiakban „gyoda”-ként fogom említeni. A gyoda egy henger alakú, harmonika szerűen kihúzható és összetolható drótakadály. Anyaga általában közepes szakítószilárdságú acéldrót, melyre különböző típusú vágó éleket rögzítenek [14].

¹⁷ GYODA – Gyorstelepítésű Drótakadály

5. ábra Gyorstelepítésű drótakadály¹⁸

Röviden bemutatva is látható, hogy a mozgások akadályozására igen sok technikai, műszaki eszköz áll rendelkezésre. Természetesen a különböző technikai eszközök használata még nem elegendő a különböző mozgások akadályozásához. A kiépített műszaki zárnak teljesíteniük kell bizonyos követelményeket a hatékony működés érdekében [15]. Ezen követelmények eltérőek lehetnek attól függően, hogy milyen környezetben illetve milyen céllal épülnek a zárnak.

Az IBH tervezésénél és kivitelezésénél sok olyan szempont volt, melyeket figyelembe kellett venni és meghatározta az IBH-val szemben támasztott követelményeket [12]:

1. Igazodnia kell a határsáv földrajzi környezetének sajátosságaihoz. Magyarország déli határszakaszain többféle, egymástól eltérő talajszerkezettel találkozhatunk, mely nem tette lehetővé a teljes hosszban azonos drótzár kiépítését. Más-más technológiát kellett alkalmazni attól függően is, hogy lápos vagy száraz, füves vagy erdős környezetről van-e szó.
2. Legyen nehezen leküzdhető. A magas, erős anyagokból álló, több részből álló drótzárnak már a látványa is arra készteti a mozgó tömegeket, hogy irányt változtatva, a drótzár megközelítése nélkül haladjanak tovább a legközelebbi kiépített határátkelő és regisztrációs pontig. Ha valaki úgy dönt, hogy mégis a kerítés és a mellette lévő elemek megbontásával akar bejutni az ország területére, akkor az IBH-n való átjutás annyi időt kell, hogy igénybe vegyen, amely elegendő a művelet felfedéséhez, felderítéséhez és ezzel az illegális határátlépés megakadályozásához. Minél több a feltartóztató idő, annál hatékonyabb a kiépített drótzár.
3. Ne akadályozza a saját erők tevékenységét. Míg a kiépített IBH az országhatár külső oldalán nehezen megközelíthető, addig a belső oldalon jól kiépített manőver utak

¹⁸ http://szeka.blog.hu/2015/09/03/elkeszult_a_gyodamegsem_tortent_csoda, Szincskok György képe (letöltés ideje: 2018.03.23.)

szolgálják a járőrök és karbantartó alegységek gyors mozgását. A drótzár hatékonyságát nagyban befolyásolja és növeli az állandó őrzés-védelem és a folyamatos karbantartás.

4. Legyen ellenálló a környezeti hatásokkal szemben. Mint a neve is jelzi, az IBH ideiglenes jelleggel készült, de már a kiépítéskor is sejthető volt, hogy akár több évig is be kell töltenie funkcióját. Ez csak úgy lehetséges, ha az évekig tartó igénybevétel alatt anyagai nem korrodálódnak, mechanikai és elektronikai berendezései működőképesekek maradnak.

A katonai műveletekben használt műszaki záruk egyik alapkövetelménye a jó álcázás, mely az IBH esetében nem volt követelmény. Éppen ellenkezőleg, az építményt – nehéz megközelíthetősége mellett – már messziről jól láthatóvá kellett tenni, információs táblákkal jelezni, hogy milyen célt szolgál. Az IBH mellett nappal és éjszaka is jól látható és hallható járőr mozgások is a védelem részét képezik, azt mutatják, hogy a zárat nem érdemes megközelíteni, megrongálni, mivel az mindenképpen felfedésre kerül. [16]

Az IBH kiépítését a Magyar Honvédség alakulatai kezdték meg, melynek első lépése egy 175 méter hosszú próbakerítés építése volt. A próba célja a különböző építési technológiák összehasonlítása volt, mely alapján a következő típusok lettek kiépítve:

1. 4 méteres akácfa oszlopok beton alapban, erre feszített drótháló (6. ábra);
2. 4 méteres acél oszlopok, előzőhöz hasonlóan beton alapba téve, ezen rögzített drótháló;
3. a 4 méteres acél oszlopok nem betonozással, hanem precíziós gépi cölöpözéssel kerülnek a talajba és erre kerül a drótháló.
4. egy változatban elkészítettek egy gyoda gúlát is, mely alternatív megoldást jelent azokon a területeken, ahol nem lehet a gépi cölöpöző technológiát alkalmazni.

6. ábra 4 méteres akácfa oszlopok beton alapban, dróthálással¹⁹

Az 1-2-3. pontokban leírt kerítéseket kiegészítették 1-1 sor gyoda hengerrel az alsó és felső részein, a nehezebb megközelíthetőség és leküzdhetőség érdekében.

¹⁹ <https://24.hu/belfold/2015/07/18/hatarzar-kesz-a-nygy-mintakerites/>, Kelemen Zoltán Gergely képe (Letöltés ideje: 2018.04.15.)

Végül két fő részből álló drótakadály mellett döntött a vezetés, melynek külső oldalán egy függőlegesen három sorban egymásra helyezett gyoda hengerből álló akadály, belső oldalán a 3. pontban leírt kerítés található (7. ábra).

Az IBH kiépítése az aljnövényzet – illetve a felső talajréteg – eltávolításával kezdődött, melyhez szorosan kapcsolódott az IBH és a járőr útvonalak pontos geodéziai kitűzése. A talajelőkészítés, a felvonulási utak és a zárrendszer kiépítése szinte párhuzamosan zajlott több ezer ember, óriási mennyiségű technikai eszköz és anyag felvonultatásával.

7. ábra: IBH felépítése²⁰

A gyoda akadály 2 méter magas, melyben egymástól 2 méter távolságban földbe sajtolt betonacél cövekek tartják egymáson a pengés dróthengereket. A gyors telepíthetőségnek és a többváltásos munkarendben, folyamatosan dolgozó telepítő munkacsoportoknak köszönhetően a magyar-serb határ zárása a kijelölt – egyébként is igen szűkös – határidő előtt elkészült.

A határsáv belső oldalán készült kerítés a precíziós cölöpözővel földbe sajtolt C140-es acél oszlopokból, illetve az ezekre rögzített dróthálóból és gyoda hengerekből áll. A 3,3 méter magas kerítés stabilitását ferde és vízszintes merevítőkkel oldották meg.

²⁰ Szerző saját képe (Készítés ideje: 2015.09.28)

A saját erők mozgásának biztosítására az IBH teljes hosszában, közvetlenül mellette gépjárművel bejárható járőr útvonalak lettek kiépítve, illetve megadott távolságokban lezárt személyi és jármű kapukat építettek be.

A magyar-szerb határ környezeti sajátosságai nem tették lehetővé a fent említett IBH kiépítését a teljes hosszban. A határon átívelő vízfolyások, gátak, használatban lévő közutak, vasutak és természetesen a hivatalos határállomások lezárására egyéb, speciális anyagok, eszközök, berendezések kerültek beépítésre illetve alkalmazásra.

Már az építkezés alatt nyilvánvalóvá vált – amivel a védelemben jártas szakemberek már korábban is számoltak – hogy az IBH önmagában nem jelent komoly feltartóztató erőt az illegális határátlépések megakadályozásában. Az embercsempészek az építkezéssel párhuzamosan kezdtek el újabb módszereket, eszközöket alkalmazni. Az eddigi nagyobb csoport helyett, szétszortva több kisebb csoportban közelítették meg a kerítést, melyet az alsó részén megbontva, átvágva, megemelve le tudtak küzdeni. Az IBH építő munkacsoportok mellett létre kellett hozni a folyamatosan mozgó IBH javító csoportokat, illetve az építkezési feladatok csökkenésével az erőket járőr feladatba kellett bevonni.

A magyar-szerb határszakasz ilyen módon történő megerősítésének egyik folyamánya volt, hogy nagyobb migrációs csoport indult útnak Szerbiából Horvátország irányába, és onnan a magyar-horvát határ felé. A beérkező információk alapján, az erők, eszközök és anyagok gyors átcsoportosításával hamar megkezdődhetek az IBH kiépítés feladatai. A magyar-horvát határszakasz sokkal nehezebben megközelíthető, mint a magyar-szerb határszakasz, illetve a Dráva folyó is komoly feltartóztató erővel bír. Így a migrációs nyomás – a magyar-horvát határszakaszon kiépített IBH-nak is köszönhetően – nem érintette olyan komoly mértékben ezeket a területeket.

A magyar-szerb és a magyar-horvát határszakaszon végrehajtott folyamatos javítások és a nagymértékben megnövelt felderítő és járőrtevékenység végül meghozta eredményét. 2015 év utolsó harmadában a nyugat-balkáni migrációs útvonal magyarországi szakasza a horvát-szlovén útvonalra tért át, melyen idővel az érkezők létszáma is mérséklődött.

AZ IBH MEGERŐSÍTÉSE

A határra nehezedő migrációs nyomás ettől függetlenül napjainkig sem szűnt meg. Bár alacsony számra csökkent az illegális határátlépések száma, mely a kiépített IBH-nak és a megtett határrendészeti intézkedéseknek köszönhető, de a határzár átlépési kísérletek száma még 2017-ben is igen magas. Ennek az aránynak a fenntartása az IBH folyamatos karbantartását és a határszakaszon való állandó jelenlétet követeli meg. Az országhatár ellenőrzés és védelem hatékonyságának növelése és a nagy létszámú járőr, felderítő és karbantartó állomány létszámának csökkentése csak újabb technikai és műszaki fejlesztések révén érhető el. [16]

Magyarország kormánya 2016-ban elrendelte a kiépített IBH további technikai fejlesztését, mely manőverutak, bázisok, magasfigyelők kiépítésével, mozgásérzékelők, nappali és hőkamerák telepítésével járt. Ezek a fejlesztések nagyban javították a felderítés és járőrözés hatékonyságát, de az átjutást megkísérlők, illetve az IBH-n átjutott, de visszakísért személyek száma nem csökkent.

Számottevő csökkenést a 2017. évi XX. törvény kiadása hozott, mely több ponton módosította és erősen szigorította a határőrizeti területen lefolytatott eljárásokkal kapcsolatos törvényeket. [17] A mozgásakadályozó rendszer további fejlesztését a második sor kerítés kiépítése képviselte. Hasonlóan az első kerítéshez, talajba préselt acél oszlopokra rögzített dróthálóból készült, de a dróthálóra 8 mm-es acél síkhálót rögzítettek, amit már nagyon nehéz a hagyományos kézi drótvágókkal átvágni. Egyes helyeken – például a figyelő tornyoknál – gyoda hengerrel is megerősítették (8. ábra).

8. ábra: Megerősített IBH felépítése²¹

Az így kiépített első sor függőleges gyoda rendszer, mellette az első gyodával megerősített kerítés, a közbülső járórút, a második kerítés, a belső járőr és manőverút, valamint a különböző jelző és felderítő eszközök (9. ábra) együttesen már komoly feltartóztató erővel bírnak.

²¹

[http://magyarugyved.blog.hu/2017/05/14/tizezer vagy csak 15 voltot vezetnek a szerb hataron a keritesbe](http://magyarugyved.blog.hu/2017/05/14/tizezer_vagy_csak_15_voltot_vezetnek_a_szerb_hataron_a_keritesbe)
(Letöltés ideje: 2018.04.15.)

9. ábra: Elektronikus érzékkel ellátott kerítés²²

A törvénymódosítások, illetve a technikai és elektronikai fejlesztések révén a migrációs útvonalakban már nem alternatíva a magyar területeken való áthaladás a nyugat-európai országok felé.

ÖSSZEFOGLALÁS

Az első fejezet alapján egyértelműen látható, hogy a migrációs válság még hosszú évekig is elhúzódhat. A kiváltó okok globális méretűek, melyek megszüntetése, a problémák kezelése rengeteg, eltérő érdekekkel rendelkező szereplő együttműködésétől függ. A nagy embertömegek különböző hullámokban jelentkező, afrikai, közel keleti, kelet európai országokból a nyugat európai országokba történő mozgására még hosszú ideig számítani lehet [18].

A második fejezetben ismertetett útvonalak az elmúlt három évben kisebb-nagyobb mértékben, de folyamatosan változtak. Ez az állandó változás bizonyosan a jövőben is megfigyelhető lesz, hiszen az útba indult embercsoportok mindig a lehető legkisebb ellenállás irányába mozognak.

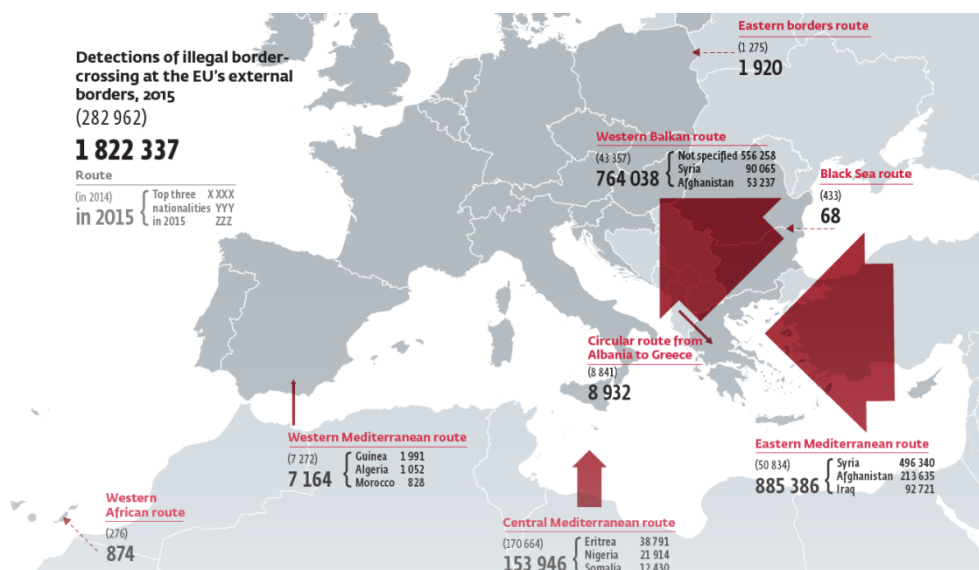
²² <http://archiv.rtk.uni-nke.hu/karunkrol/hirek?page=7> (Letöltés ideje: 2018.04.17.)

BAKOS TAMÁS: A mozgásakadályozó tevékenység hatása az illegális migráció útvonalainak változásaira

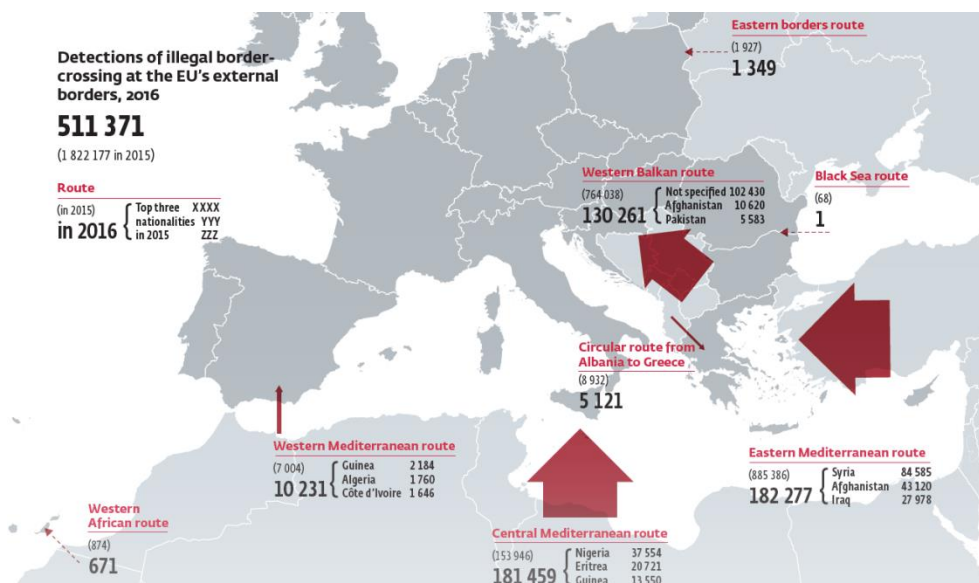
A legkisebb ellenállás vonalát pedig az évszaktól, időjárástól kezdve a kiinduló, tranzit és fogadó országok éppen aktuális helyzetéig szinte minden tényező befolyásolja.

A FRONTEX²³ évente megjelenő elemzéséből jól látható, hogy míg 2015 évben több mint 1,8 millió fő volt az Európa határait illegálisan átlépők száma (10. ábra), 2016-ra ez a létszám 511 ezerre (11. ábra), 2017-re pedig 205 ezerre csökkent (12. ábra). Bár a 205 ezer fő még mindig óriási létszámnak minősül ebben a vonatkozásban, az elmúlt három év elemzéseit egymás mellé helyezve látható a migrációs útvonalakon érkezők közötti arányok változása.

Míg 2015-ben a Magyarországot is érintő nyugat-balkáni útvonalon több mint 764 ezer ember érkezett, ez a szám 2017-re 12 ezerre csökkent.

10. ábra 2016. évi FRONTEX elemzés²⁴

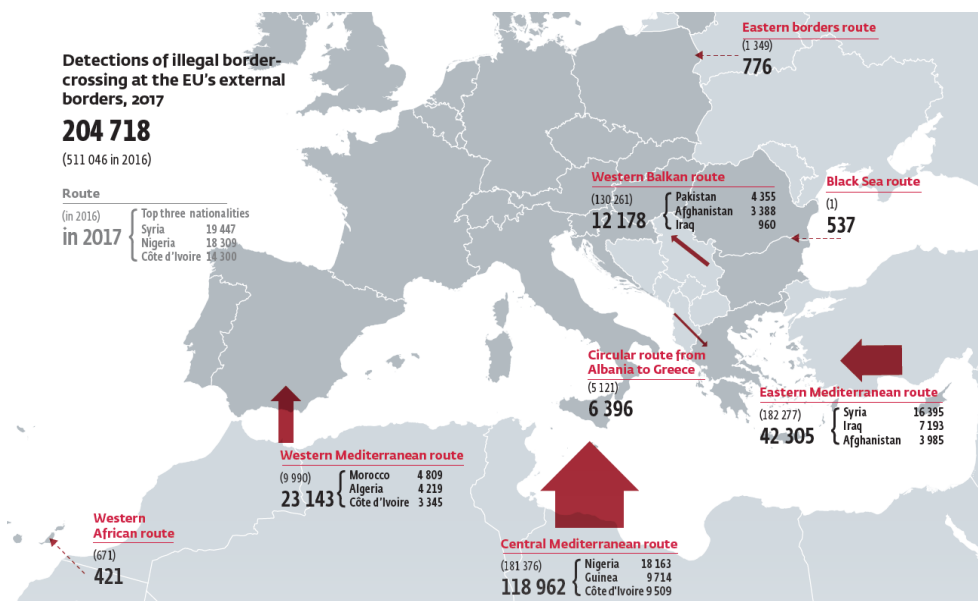

11. ábra 2017. évi FRONTEX elemzés²⁵

²³ FRONTEX – European Border and Coast Guard Agency

²⁴ FRONTEX – European Border and Coast Guard Agency: Rysk Analysis for 2016

²⁵ FRONTEX – European Border and Coast Guard Agency: Rysk Analysis for 2017

12. ábra 2018. évi FRONTEX elemzés²⁶

A magyarországi határsávban végrehajtott műszaki munkálatok és a határigazgatás területén megtett intézkedések a migrációs útvonalakat terhelő létszámok változásaira nem voltak és valószínűleg nem is lesznek nagy hatással. Lényegesebb viszont, hogy az úton lévő, nagy létszámú csoportok mozgására igen komoly befolyással bírnak. A magyar és a szomszédos országok területein, schengeni határként húzódó terület a legfontosabb európai mozgásakadályozó és mozgást befolyásoló ellenőrző vonal, mely hatékony működését a folyamatosan végrehajtott határőrizeti tevékenységgel és az európai országok közötti szoros együttműködéssel lehetséges elérni.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Magyar Tudományos Akadémia Migrációs Munkacsoport: Az Európába irányuló és 2015-től felgyorsult migráció tényezői, irányai és kilátásai, MTA kiadványa, 2015.
2. Hautzinger Zoltán, Hegedűs Judit, Klenner Zoltán: A migráció elmélete, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest, 2014. ISBN 978-615-5305-54-2
3. Gyulai Gábor: Külföldiek Magyarországon – Segédlet újságíróknak a migráció és a menekültügy témájának bemutatásához, Európai Integrációs Alap, 2011.
4. Bakos Ferenc: Idegen szavak és kifejezések szótára, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1978.
5. Szuhai Ilona, Tálás Péter: A 2015-ös európai migrációs és menekültválság okairól és hátteréről. Magyarország és a 2015-ös európai migrációs válság Tanulmányok, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2017.
6. Balla József: Határőrizeti intézkedések a migrációs válság kezelésére és megszüntetésére. Magyarország és a 2015-ös európai migrációs válság Tanulmányok, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2017.

²⁶ FRONTEX – European Border and Coast Guard Agency: Rysk Analysis for 2018

7. Európai Bizottság sajtóközlemény: A migráció kezelése a közép-mediterrán útvonalon: A Bizottság hozzájárulása a máltai találkozóhoz, Internet: europa.eu/rapid/press-release_IP-17-134_hu.pdf (2018.03.23.)
8. Internet: <https://www.hirado.hu/2017/09/16/igy-tortek-at-europan-a-bevanderlok-migracios-utvonalak-az-invazio-alatt/> (2018.03.20.)
9. 5. Internet: http://www.edmaps.com/html/syrian_refugee_crisis_in_maps.html (2018.03.21.)
10. Balla József, Kui László: A határőrizeti célú ideiglenes biztonsági határzár és határőrizetre gyakorolt hatásai. Hadtudományi Szemle, X. évfolyam 1. szám, 2017.
11. Varga János: Az integrált határigazgatás európai uniós rendszere, Hadtudományi Szemle, VIII. évfolyam 3. szám, 2015.
12. Farkas Ádám, Horváth Tibor, Padányi József, Petruska Ferenc: A Magyar Honvédség feladatai, szerepének és helyzetének jogi aspektusai a tömeges migráció kapcsán. Magyarország és a 2015-ös európai migrációs válság Tanulmányok, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2017.
13. Kovács Zoltán: Gondolatok a műszaki támogatás és a műszaki zárás alapjairól, Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények, 6. évfolyam 1. szám, 2002.
14. Szabó Sándor, Kovács Tibor, Kovács Zoltán: Korszerű műszaki technikai eszközök I., Bolyai Szemle, XVI. évfolyam 1. szám, 2007.
15. Padányi József: Műszaki zár a határon. Műszaki Katonai Közlöny Online, XXV. évfolyam 3. szám, 2015.
16. 147/2016. (VI. 13.) Korm. rendelet a Magyarország Szerbiával határos határszakaszán kiépítésre került ideiglenes biztonsági határzár technikai megerősítését szolgáló infrastrukturális fejlesztések megvalósításával összefüggő közigazgatási hatósági ügyek kiemelt jelentőségű üggyé nyilvánításáról
17. Kui László: A határőrizeti célú ideiglenes biztonsági határzár továbbfejlődése, avagy a második kerítés mindent megold?, Hadmérnök, XII. évfolyam 4. szám, 2017.
18. Internet: https://honvedelem.hu/cikk/56619_sobotka_fel_kell_keszulni_a_migracios_utvonalak_megvaltozasara (2018.03.20.)